

ORSZÁGGYÜLÉSI BESZÉD.

—
AJÁNLVÁ

KECSKEMÉT VÁROS

VÁLASZTÓ POLGÁRAINAK.

—
KECSKEMÉTEN,

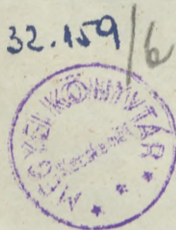
NYOMATOTT SZILÁDY KÁROLYNÁL.

1866.

Az itt közlött beszéd, e hónap 19-kén az országgyűlés t. képviselőházában, a második válaszfelirati javaslat érdekében lett volna elmondva. De — hogy a nemzet közvéleménye s közérzetének ohajtásához képest a javaslat egyhangúlag elfogadtassék, annak eszközölhetése végett a felszólalásra már jelentkezettek — s köztük szónok is — felszólalási joguktól elállván, így e jelen beszéd sem mondathatott el.

De reményli a bizalmukkal megtisztelt képviselő, hogy t. Választó Polgártársai e jelen országgyűlési beszédnek a részükre történt szíves közlését, s némileg az országos ügyállás ez általi megismertetését tőle — hasonszivességgel fogadják.

Kelt Pesten, Martius 24. 1866.

Tisztelt Ház!

A közelebb hozzánk utasított k. kir. Leirat bizodalommal felhívja a nemzetgyűlést hogy az önként felajánlott közös ügyek tárgyalásán túl, a 48-ki törvényeink, a nemzet ez újabb arany-bullájának legnagyobb része is — megelégedvén azzal, hogy azoknak törvényessége a korona által elvben elismertetik, hogy azok, mint alakilag elismert törvények a papiron igen, de az életben ne létezzenek, — szükségkép előleg revideáltassanak; s a jogfolytonosság csakis oda szorítkozzék, hogy azon törvényeknek a birodalom érdekébeni elodázhatlan megváltoztatása, a korona és nemzetgyűlés által együttesen fog elintéztethetni.

S épen azért, mert a kir. Leirat által igényelt ezen eljárási mód, az én saját meggyőződésemmel, s az általam és t. követársam által képviselt jóra való magyar népességnek jogérzelmeivel, azoknak a jogfolytonosság iránt táplált, a természetes józan eszből származó ugyan, de azért szeplőtelen gondolkozásmódjával egyenes ellentétben áll — én is, a ki eleddig rövid felszólalásaimmal a t. házat nem igen untattam — tisztelnem ismerem ezúttal a kir.

Leirat folytán, s a válaszfelirati javaslat érdekében, felszólalni.

A fejedelem e kir. Leiratban kívánalmait őszintén nyilvánítja, s a fenforgó viszonyok tekintetében e tartaléktalan nyiltságra maga is nagy súlyt fektet. Ha ez őszinteség-, e tartaléktalan nyiltságra a kir. Leirat nem hivatkoznék is: ez a nemzet, a mely történelmünk igazolása szerint, saját szerencsétlenségére, politicus nem igen tudott — de nagyon is nyilt, nagyon is őszinte szokott lenni: bizonyosan most is, hason őszinteséggel fogott volna, jogait és ohajtásait illetőleg, különben is válaszolni. Így azonban, a midőn kívánalmait a korona részéről a kir. Leirat tartaléktalan nyiltsággal előterjeszti: e nemzetgyűlésnek is kétszeres feladata, jogos kívánalmait, hason tartaléktalan nyiltsággal, de nem kevesebb komolysággal és határozottsággal tolmácsolni.

Nem mellőzhetem el fölemlíteni, hogy akkor, a midőn a nemzetgyűlés, első feliratában, a közös kiindulási pontból, nemcsak a pragmatica sanctioból folyó kötelmeinek a korona és örökös tartományok irányábani hű teljesítésére ígérkezik; de úgy szólván törvényes kötelességén, önálló alkotmányunk kötelezettségén is túl, a fenforgó viszonyok tekintetéből, s a lehető kiegyenlítés eszközölhetése végett, 17 évi elnyomatás, elszegényítés daczára, újabb áldozatokra, cserében a nemzetet jogosan megillető alkotmányért, a jóformán elviselhetlenné vált birodalmi terheknek méltányos megosztására, s ez érdekében a közös ügyeknek is tárgyalására késznek nyilatkozott, vagyis készségét már az első feliratnál, tényekben nyilvánította: ugyan akkor a nemzet is jogosan megfogta volna várni, hogy a korona által ne csak szép

szavak, csupán érzelmeket és jóakaratot lehelő eszmék, de valóságos tények is nyilvánuljanak, s az országgyűlés által tolmácsolt nemzeti ohajtások és kívánalmakból, azokra egyszer már kedvező tényekkel feleljenek.

A kir. Leirat telve legjobb érzelmeket tanúsító szép szavak- s a legjobb akaratot tolmácsoló kifejezésekkel. De a mit e nemzet jogosan leginkább várhatott volna, kedvező tény, kedvező jogmegadás, abban ugyan legtávolabbról sem találta. Pedig akkor, a midőn az ország, annyi sok éven keresztül, a mindenható Bach és Schmerling-kormányoknak nem áldásait, hanem csakis folytonos elnyomását bőségesen érezte; a midőn ki nem érdemelt szenvedéseknek gazdag kíséretében, az egységes birodalom s a nagyhatalmi állás kedvéért, úgy szólván a végeleszegényedés örvényéhez juttatott: akkor e bonyolódott, e nehéz, a nemzetnek mint a dynasztíának és birodalomnak épen úgy, egyformán életkérdését tevő kiegyenlítés ügyét, többé tractatus útján, kedvező tények, kedvező jogmegadások nélkül eszközteni nem lehet.

S aztán mi, e sajnós helyzetünkben is áldozatokra, azoknál is keserűbb jogfeladásokra felhívott nemzet, nem is kívánunk a koronától, a dynasziától egyebet, mint-hogy a jogokat, az önálló alkotmányt, a melyek tőlünk, önvédelem kíséretében, elvették, saját érdekében is, e reánk és reá nézve egyenlően válságos időkben adja vissza; hogy ne csak az országgyűlést tegye, annak megtörtént összehívásával, képessé arra, hogy a kiegyenlítést, áldozatok felajánlásával, eszközölje; de az összes nemzetet is különösen képessé tegye arra, hogy a tényleges alkotmány élvezetében megerősödve, a hozandó méltányos áldozatok és kötelezettségeknek, örökös megron-

tása nélkül megfelelhessen; hogy így, önálló alkotmánya tényleges élvezetében, ereje legyen önmagán, a dynasztián és birodalmon ne csak látszólag, ne csak pillanatra, egy két évre segélleni: de a dynasztiát, önmagát s a birodalmat, az egyenlően életkérdésül szolgáló válságos helyzetből, állandóan megmenthesse. Ezt pedig józanon elérni, e nagyszerű hivatást híven betölteni, koronának és nemzetnek egyiránt — szerintem legalább — csakis a 48-ki törvények teljes megadásával lehetséges.

Bár a kir. Leirat szavai nem igen kézzel fogható reményt nyujtanak a 48-ki törvényeinknek, úgy a mint azok a nemzetet jogosan megilletnék — nem fozslányokban, de teljességükbeni visszaszerzésére; miután Ő Felsége közös kiindulási pontul a *pragmatica sancti*ót elfogadta, az ország és nemzetnek, önmaga által is bevallott, önmaga által is beismert önállását és függetlenségét több ízben proclamálta: szabadjon épen a kir. Leirat folytán, a mi régibb alaptörvényeinket, s a 48-ki oly sokak által ferde színben feltüntetett törvényeinket közelebbről érinteni, úgysis mondva és írva levén, hogy csakis mondott szóbul ért az ember; s hogy a kölcsönös *capacitatio*-nak, jóakarát kíséretében, elvégre is eredményre kell vezetnie.

Az újabb években, hivatott és hivatlan apostolok, egyre hirdetik, hogy a nemzetnek régibb, a fölséges királyi Házzali viszonyainkat, az ország integritását, önállása és függetlenségét illető régibb törvényei csak az alaptörvények. Csakis azokat kell megmenteni; a 48-ki törvények, kivevén a melyeket már a mindenható sem törülhet el, s az sem foszthat meg érvényüktől, — azok

a nemzet életére egyáltalában nem lényegesek, s életkérdésül nem is tekintethetnek.

Én úgy tudom, t. Ház! hogy a mi alaptörvényeink Pallasz-Minervaként Zeüsz-Jupiter fejéből egyszerre nem termettek elé. Azokat, miként az 1723: 1. 2. 3. s az 1790: 10. 12. és egyéb alaptörvényeinket, mindenkor az idők és körülmények hasznossága és szükségessége, s egymástól messze fekvő időközökben, állította elé. Azok akkor, a 18-dik században s a 19-dik század első évnegyedében, a nálunk legalább elég mérsékeltlen mutatózó korszellem szükségéhez, a nemzet közérzületéhez, s a koronának nem túlcsigázott követeléseihöz, úgy a hogy elegendőknek mutatkoztak; bár már apáink a kincstárnak, a kormányzéknek csakis a papiron létező függetlensége, s valódi önállástalansága miatt, nem egyszer feljajdulnak; azoknak önállását, függetlenségét, s némileg a felelősségnek érvényesítését már többször érzékenyen követelik. De — átalánosságban a kor és terhek szüksége a kiváltságolt nemzetnél elég mérsékelt levén, még hosszas ideig, csakis azokban az alaptörvényekben, az országos önállás s a nemzeti lét kockáztatása nélkül, még bizonyos megnyugvást találhattak.

A 48-ki törvényeinket, épen úgy a kor szüksége, a nemzet közérzülete, s a körülmények kényszerűsége és hasznossága idézte elé. S bár a közbejött erőszakos események miatt, azok jótékonyágát a nemzet tán egy évig sem élvezhette, e rövid alkotmányos élvezet után is, most már az összes nemzet csakhamar ösztönszerűleg felismerte, hogy a 48-ki lényeges törvények a mi valóságos alaptörvényeink, hogy azok — a régebbi alaptörvényeknek korszerű betetőzésével, az ország és nemzet ön-

állása s függetlenségének, s kétségtelen felvirágzásának egyetlen garanciái; hogy azok összesége képviseli most már, a nemzetnek a réginél értékesebb s épen úgy elidegeníthetlen arany-bulláját.

Azon, t. Ház! nem csodálkozom, hogy a kormányhatalom, a nemzetgyűlés jogos kívánalmait és ohajtásait egyelőre nem teljesítette; s azok némi részbeni teljesítését is, általunk talán becsülettel meg nem oldható föltételekhez kötötte. — A kormányhatalmak átalában, a történelem tanúsága szerint, az egyszer jogosan, vagy törvénytelenül elsajátított joggyakorlatot és hatalmat, nem szívesen adják ki kezeikből, s mi különösen, saját történelmünk tanúsága szerint, gyakor tapasztalhattuk, hogy mi az egyszer elejtett jogot, mindenkor csak igen keservesen, többé kevésbé a kormányhatalom szorultságában, s annak arányában nyertük vissza.

Azon sem csodálkoznám, ha a hivatott és hivatlan apostolok, ezt kiálthatva hozzánk: Ime! a birodalmi közös belviszonyok most se rosszabbak, mint 1848 előtt valának; a kor igényei, a birodalom szüksége, s a magunk jólléte most se igényelnek többet, mint akkor; ime, a birodalomnak e válságos időkbeli biztonsága annyi ujonczczal, s az összes magyar koronának 20—24 millió mindennemű közjövédelmeivel most is beéri; s ha akkor, épen oly körülmények közt, a nemzetnek a felelős parlamentarizmus kormány, különösen a had- és pénzügyek mellőztével is, a méltányos kiegyenlítést ajánlanák: azon nem csodálkoznám, s az esetre a jó urak eljárását érteni tudnám.

De most, midőn a nemzet, s bűne nélkül — Isten tudja hányféle kormányzati kísérlet áldásaúl, úgy szólván

a végelszegényedés örvényéhez van juttatva; a midőn általunk a nemzet, nemcsak alkotmányos élete, de anyagi könnyebbsége elérését is várja; a midőn nincs eset rá, hogy a legkedvezőbb kiegyenlítés esetében is, az e miatt várakozó, az erre sovárgó népnek az anyagi enyhülést mostanában megszerezhessük, mindössze is csak oda utalhatván, hogy a kiegyenlítés esetében is, az csak apránként fog, lassan-lassan, de biztosan bekövetkezhetni; a midőn a kormányhatalomnak, szerintem ferde, a birodalom minden erejét és életnedvét hasztalanul elfecsérlő kül és bel — eddigi hagyományos politica elvetése nélkül, nem is lehet reményleni, hogy az ipar és műveltség s az erkölcsiségnek nem is okadatolható hátrányaúl, mostanában a nemzettől kevesebb munkás kéz vonattassék el, a birodalom fentartására mostanában szükségessé vált évi 4—500 millió forinton alúl kevesebb, és abból a magyar korona tartományaiból — már a paritás kedvéért is — közel hasonfele, a nép végső erőfeszítésén is túl, hosszas időkre ne igényeltessék; a midőn, azt hiszem — a legbiztosabb számadó nem képes kimutatni, hogy ily terhek, az absolut uralom e hagyományos terheinek, bárha más cím alatt, még mindig szükségessé válандó befizetései mellett is, a nemzetnek még maradjon, maradhasson még magának évről évre valamicskéje, a mivel már a mostani terheit sem bíró népesség részére újabb kereset-, újabb segélyforrásokról gondoskodhassék; most tehát: ha még anyagi tekintetben ily silány jelen, ily reménytelen jövőendő mellett is, többen azon hitben vannak, s e hitet törekszenek a nemzetre reá tukmálni, hogy ennyi bajból, ennyi köteleztetések kimaradhatlan kíséretében is, a nemzet felelős parlamentáris kormány nélkül, különösen

a nemzet vérének és vagyonának életerét képviselő had- és pénzügy nélkül is, becsülettel és jólléttel kivergődjék, s hogy az ország, így is, a mindnyájunk által egyenlően kívánt köz jóllétet bizton elérheti, azt meg is szilárdíthatja: megvallom, t. Ház! ezt a téves hitet nem irigylem, nem foghatom fel, és nem is érthetem.

A hozzánk utasított kir. Leirat egész tartalma — énnekem legalább úgy látszik — e politikai téves hit, e színezés jellegét képviseli.

A kir. Leiratnak lényeges kívánalmai: hogy a nemzetgyűlés által a 48-ki főbb törvényeink szükségkép előleg revideáltassanak, hogy a Leirat szerint a királyi jogok gyakorlatába ütköző, de valósággal az alkotmányos élet egyik legnagyobb garantiájaúl szolgáló, eltörlésével azonban csakis az önkényes uralomnak azonnal tág tért hagyó azon törvényrendelet, hogy a budget revideálása s újabb megállapítása előtt a korona által az országgyűlés önkényleg föl ne oszlathassék — több törvényrendelettel együtt határozottan eltörltessék: s a többiek is legnagyobb részben, a birodalmi szükség s a létező viszonyokhoz képest módosíttassanak; — a kir. Leiratnak ezt tartalmazó kívánalmai, a mondott nézetet, teljesen igazolják.

Ez általános tárgyalás levén, a leiratban egyenkint körülírt, de a válaszfelirati javaslatban is érintett törvényczikkek részletezésére, ezúttal térni nem kívánok. — Annyit azonban nem hallgathatok el, ha a 48-ki törvényekből mind azok, a melyek a kir. Leiratban kijelölvék, s a kormány által életbe nem léptettek, részint eltörlendők, részint a birodalmi érdekhez, és a létező viszonyokhoz átalakítandók lesznek: az esetre a földi hatalom által többé meg nem változtatható urbéri s tizedmentességen, a

köztehverviselésen, és ősiségi eltörlésen kívül, marad-e azokból a 48-ki törvényekből, a nemzet megalakulása ideje óta e legdicsőbb országgyűlés milliókat boldogító nagy művéből egyéb fenn, mint koldus foszlányok? marad-e annyi, hogy épen a 48-ki törvények védelmében elhullott legnemesb szívek végóhajához képest, azon maradvánnyal e hazát és nemzetet még boldoggá tehetjük? még felvirágozásra juttathatjuk? marad-e annyi, hogy a népnek, a hozandó áldozatokért, anyagi és szellemi eredményül, egyértékű kárpótlást mutathassunk fel?

Én, t. Ház! őszintén megvallom, e téves hit, e balga remény eredményében és csalhatlanságában épen nem bízom.

Elismerem, hogy az alkotmánynak parlamentáris felelős kormányzat nélküli visszaállítása is, socialis, nevelési, igazságszolgáltatási, és bárha szűkebb körbeni törvényhozással némi előnyben fogna részesíteni; de arról is teljesen meg vagyok győződve, hogy a jogfolytonosság, s a 48-ki alaptörvények feladásával, a nyerendő pillanatnyi hasznú vívmányok a kívánt áldozat nagyságát és horderejét meg se közelítenék; hogy parlamentaris felelős kormány s teljes 48 nélkül, bármi más alkotmány mellett is, annyi terhek, annyi kötelezettségek kimaradhatlan kíséretében, mulhatlanul végkép el fognánk szegényedni; s hogy a palliativ gyógyszer elpárolgása után, mint már anyagilag a kiegyenlítés daczára is elszegényített — s a szegénységnek szükséges kifolyásakint, csakhamar szellemileg is elsatnyult nemzet, önmagunkat fognók örökre megrontani, és megsemmisíteni.

A kir. Leirat figyelmeztet, hogy az ország alkotmányos önállóságát, önmagunk elszigetelésével — mert az

okvetlenül elgyengülésre fogna vezetni — ne túlozzuk. A figyelmeztetés helyes. De egyszersmind az sem feledhető: hogy az elgyengülés az államéletben kétélű fegyver, s az a nagy egésznek nem kevésbé ártalmas. Csak a közlebbi multban, a mindenható Schmerling idejében is, nem gondoltak vele, hogy Magyar- és Horvátország, s Erdély jogtisztelő magyar népe, a birodalmi tanácsban nem lőn hajlandó magát képviseltetni. Az összes nemzet elgyengítésével, rendelkeztek, intézkedtek rólunk, de nélkülünk is. — Ugyan használtak-e vele valamit a birodalomnak? a bonyolódott helyzet az által javúlt-e? S a nehéz kérdés meg van-e csak valamennyire is oldva vele?

A résznek önkéntes ez értelembeni elgyengülése, normális időkben sok ideig, csakis magának a visszatartó résznek lehet talán ártalmas. De abnormis helyzetben, mint a minő a miénk, s a birodalomé — ott az erősebb résznek elgyöngülése nem igen ohajtandó. Ott a nagy egész csakhamar magát érzendi meggyengítve vele; s első sorban is — rendkívüli körülmények bekövetkeztével, s a magát visszatartó résznek ügyszerető lelkesedéseire valódi szükség esetében, a nagy egész önmagát fogná, visszahozhatlanúl az által megrongálni.

A kir. Leirat szinte figyelmeztet, hogy a jogfolytonosság, rendkívüli körülmények közt, csakis úgy lehetséges, hogy a törvények megváltoztatása a törvényhozás két tényezője: a korona és országgyűlés által együttesen történjék. S itt a kir. Leirat történelmi — általunk követendő példákra, de csak általánosságban hivatkozik.

Hogy a nemzetnek a kormányhatalom által már többször felfüggesztett, azonban mindannyiszor, előre-

látó bölcseséggel egészben s föltétlenül visszaállított alkotmányos életében, a jogfolytonosság előleges feladását példázható analog eset nem találtatik: azt hazánk bölcse (Deák Ferencz) — a kit Isten e nemzetnek, még a régi jobb idők romladékából, vezérszövétnekül, különös jó kedvében tartott fenn — már korábban, s a válaszfelirati javaslat ezúttal, részletesen is igazolták.

A hivatkozás czáfolatát tehát, ezúttal ismételni szükségtelen levén, elvégre itt, helyszerűnek találom, idevonatkozással és alkalmazásúl, genialis képviselőtársunk a köztiszteletű Ghicz y Kálmánnak e házban érintett, s a közérzelmet kifejező azon nézetét fölmelegíteni: hogy igenis, mi apáinknak, a kik a rendkívüli nehéz körülményekkel mindannyiszor bölcsen megalkudni, azokat alkotmányos életük érdekében okosan felhasználni tudták: mind hazafiúi készség, mind előrelátás tekintetében méltó utódai kívánunk maradni.

S már azzal: hogy a 17 évek óta reánk nehezedő, nem a mi befolyásunkkal, s nem a mi javunkra túlhalmozott birodalmi terheknek méltányos megosztására, jogos kötelezettségünkön is túl, cserében a minket megillető alkotmányért, épen a közbirodalom érdekében készeknek nyilatkozunk; hogy a *pragmatica sancti*ből kifolyó kötelmeinkhez képest, a korona és örökös tartományok irányában, saját lételünk kockáztatása nélkül, a lehető megtenni hajlandók vagyunk: már azzal, mind apáink loyális példájának követését, mind hazafiúi készségünket tényleg tanúsítottuk.

De, ha minden ároni egyezkedés vágyából, súlyos helyzetünkben idétlen nagylelkűségből, az emlegetett nagyhatalmi állás s a birodalmi érdekek kedvéért, a

jogfolytonosságot, a 48-ki alaptörvényeinket úgy szólván feladjuk; ha a kiegyenlítésnél nem a haza életkérdésül szolgáló érdekeit, de a nagyhatalmi állás s a birodalom érdekeit tekintjük fő czélnek, amazokat, a mi sajátjainkat mellék-céloknak, csakis inkább eszközöknek önmagunk lesilányítván: akkor apáinknak, általunk is örökölt előrelátó bölcseségével s józan kiszámításával, aligha fognók többé, legalább saját személyeinkre nézve, dicsekedhetni.

Hiában! mi a gondviselés által, egykor a kereszténység védelmére, ezúttal az alkotmányos jogérzelmek intensív megőrzésére a Kárpátok közé beékelt Magyarország, mi ezer éves történelemmel és alkotmányos jogokkal, egész a legujabb időkig felruházott nemzet, más ambitioval — legyen az gyarlóság, legyen erény — nem bírunk, józanon egyéb ambitioval nem is birhatunk: mint-hogy e hazának önállása és függetlenségét, s annak államboldogságát a mi meggyőződésünk szerint leginkább biztosító 48-ki törvényeket, bárha újabb áldozatok árán is, a *pragmatica sanctio* s a *personal-unio* teljes fentartásával, lelkünk egész erejével megszerzeni törekedjünk; de arra, hogy bármi czim alatt, bármely czélért, legszentebb alkotmányos érdekeink, legfőbb alapjogaink kockáztatásával, önmagunkat s a nemzetet egyelőre feladjuk, feláldozzuk: arra ugyan hivatva és feljogosítva nem vagyunk.

Ezek levén, a miket a hozzánk utasított kir. Leirat folytán s a 48-ki törvények érdekében egyszerűen és őszintén érinteni szükségesnek hittem; miután a t. Ház asztalán fekvő válaszfelirati javaslat mind az általam képviselt jóra való magyar népesség jogérzelmeivel, s

azoknak a jogfolytonosság iránt táplált szent hitével, mind az én meggyőződésemmel teljesen összevág: mert a javaslatot egészben és részletekben is az összes nemzet közérzlete legpraegnansabb élő kifejezésének tartom: ezt, az önmagában is valódi műremeket, úgy a mint van, egész terjedelmében osztom és elfogadom.

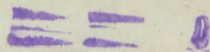
Horyáth Döme,

Kecskeméti városi képviselő.

1961 MÁJ 12

32.159/6

1971 AUG - 7

2002 APR 06

2016 AUG 3 1

2009 SZEP 14

7/24

Katona József Könyvtár
Kecskemét

D51000077124